

skim razgovorima o jeziku bio jedini cilj, da se i na Hrvatsku protegne ekavski govor. U protivnom slučaju samo će se širiti jezična nesnošljivost, pa će tako radio-stanice svojim zajedničkim emisijama postići suprotno, nego što su željele.

Naizmjenično emitiranje vijesti, t. j. jedan dan ijekavski, a drugi ekavski, tehnički je zaista lako provedivo, kao što pokazuju dosadašnji slučajeви pri tehničkim smetnjama. Kad se pokvari linija, pa je onemogućeno emitiranje iz Beograda, odmah uskaču zagrebački spikeri i emitiraju preko radio-Zagreba ijekavske tekstove. To jasno pokazuje, da se s nešto malo dobre volje mogu postići znatni uspjesi. A radio-stanice to treba da urade, da bi i sa svoje strane pomogle pothvat, koji je započet u Novom Sadu i kojemu i one treba da služe.

Bilo je potrebno reći to — otvoreno i jasno — u jednom stručnom organu, koji na problem gleda s mnogo ljubavi i zabrinutosti, a korisno je baš da to reknu i sami učesnici novosadskog sastanka, koji su najzainteresiraniji za pravilno provođenje novosadskih zaključaka.

GLAGOL »TREBATI«

Slobodan Kovačević

Taj je glagol u čestoj upotrebi. U rečenicama: *Trebam novaca* (subj. ja), *Trebate li vođu?* (subj. vi), *Trebat ćemo vas* (subj. mi), *Učitelj je trebao đake* (subj. učitelj) subjekt se naoko jasno razabira. Te bi se rečenice mogle i ovako izreći: *Treba mi novaca*, *Treba li vam vođa*, *Trebat ćete nam*, *Učitelju su trebali đaci*, ali se sada subjekt ne razabira odmah. Uzmimo naporedo primjere: *Trebate li vođu?* i *Treba li vam vođa?* Naoko je očito, da je u prvom primjeru subjekt *vi*, a *vođu* objekt u akuzativu, ali u drugom primjeru mogao bi subjekt biti i *vam* i *vođa*. U rečenici *Trebat ćemo vas* subjekt je *mi*, a *vas* objekt u akuzativu, a ako tu misao izreknemo malo drukčije, t. j. *Trebat ćete nam*, subjekt može biti i *vi* (u nom.) i *nama* (u dat.). Do istog zaključka dolazimo, ako navedene primjere izreknemo ovako: *Potreban mi je novac* (subj. *novac* ili *meni*), *Da li vam je potreban vođa?* (subj. *vođa* ili *vama*), *Bit ćete nam potrebni* (subj. *vi* ili *nama*), *Učitelju su bili potrebni đaci* (subj. *đaci* ili *učitelju*).

Uz 3. l. sg. glagola *trebati* služi infinitiv kao dopuna, na pr. *Treba (trebalo je, trebat će, trebalo bi) ići*. Infinitiv je u toj bezličnoj upotrebi subjekt, a može se zamijeniti prezentom povratnog glagola s veznikom *da*, dakle: *Treba (trebalo je i t. d.) da se ide*. Posve je razumljivo, da povratnoj zamjenici nema mjesta uz infinitiv, ako nije u pitanju povratni glagol. Prema tome nije pravilno *Treba se raditi* (*se* je došlo iz prezentske konstrukcije: *Treba da se radi*), jer glagol *raditi* nije povratan, a pravilno je *Treba se često kupati*.

U svim tim slučajevima 3. l. sg. glagola *trebati* (*treba, trebalo je* i t. d.) može se zamijeniti pridjevom srednjega roda *potrebno*, dakle: *Potrebno je raditi (da se radi), Bit će potrebno ići (da se ide), Bilo je potrebno čuvati se* (na pr. nazeba).

Nepravilnosti su češće, kad se glagol *trebati* ne upotrebljava bezlično. Rečenice, kao što su ove: *Ne trebate se žuriti, Ne trebaš se bojati ovog psa, Trebamo se boriti za jeftiniju proizvodnju* čujemo i od školovanih i od neškolovanih ljudi, od nastavnika i novinara, i nalazimo ih u knjigama i novinama. Te rečenice pravilno glase: *Ne treba da se žurite, Ne treba da se bojiš, Treba da se borimo*, jer se u tom slučaju od glagola *trebati* uzima samo 3. l. sg. (*treba, trebalo je, trebalo bi, trebat će*), od kojega zavisi prezent s veznikom *da*, ako je subjekt u kojem god licu jednine ili množine, dakle: *Treba (trebalo je i t. d.) da se borim (boriš, bori, borimo, borite, bore)*. Lako je dosjetiti se, da je rečenica *Ne trebate se žuriti* nastala analogijom prema rečenici *Ne morate se žuriti*, jer je često neznatna razlika u značenju glagola *morati* i *trebati*. Zanimljivo je istaći, da u govoru, naročito u istočnim krajevima, nalazimo povodenje glagola *morati* za glagolom *trebati*, na pr. *Ne mora* (mj. *ne morate*) *da se žurite* prema *Ne treba da se žurite* ili *Mi mora* (mj. *moramo*) *da idemo zajedno* prema *Mi treba da idemo zajedno*.

Između nepravilnog *Ne trebate se žuriti*, gdje je mjesto 3. l. sg. *treba* upotrebljen oblik za 2. l. pl. (*trebate*), a mjesto prezenta s veznikom *da* infinitiv kao dopuna, i pravilnog *Ne treba da se žurite* stoji konstrukcija *Ne trebate da se žurite* (prema *Ne morate da se žurite*).

Nepravilnosti su još češće, kad se rečenice s glagolom *trebati* upotrebljavaju u perfektu. Prema rečenici *Nije morao (morala) dolaziti (da dolazi)* govori se *Nije trebao (trebala) dolaziti (da dolazi)* mjesto *Nije trebalo da dolazi* (za muški i ženski rod). Primjeri: *Njihov je sin t r e b a l o da otputuje* ili *Njegova je sestra t r e b a l o da se uda* zvuče neobično, jer osjećaj za kongruenciju traži u prvom primjeru glagolski pridjev u muškom (*trebao*), a u drugom u ženskom rodu (*trebala*; usp. *Njihov je sin m o r a o otputovati*). Prvi primjer postaje još neobičniji, gotovo nepravilan, kad ga stavimo u množinu: *Njihovi sinovi je trebalo da otputuju*. Da se izbjegne ova neobičnost, koja graniči s nepravilnošću, treba 3. l. sg. perf. glag. *trebati* u srednjem rodu staviti na početak rečenice, dakle: *Trebalo je da njegov sin (njihovi sinovi) otputuje (otputuju), Trebalo je da se njegova sestra uda*.

Gramatika traži, da kažemo: *Ne treba da se žurite, Trebalo je da kažeš, Trebalo bi da se njegova sestra uda*, a sve češće čujemo: *Ne trebate se žuriti (da se žurite), Trebao si kazati (da kažeš), Njegova je sestra trebala da se uda*. Protiv takvih konstrukcija ne buni se naš osjećaj za kongruenciju, pa zašto da ih onda ne ozakonimo?

POSVOJNI PRIDJEVI OD LIČNIH IMENA I PREZIMENA

Milan Šipka

U našem jeziku postoje četiri nastavka za tvorbu posvojnih pridjeva od ličnih imena i prezimena. To su: *-ov*, *-ev*, *-jev*, *-in*. U principu se nastavci *-ov*, *-ev*, *-jev* dodaju na osnovu onih imena i prezimena, koja se dekliniraju kao imenice muškog roda, a nastavak *-in* osnovama imena i prezimena sa ženskom deklinacijom.

NASTAVAK *-OV* pri tvorbi posvojnih pridjeva dobivaju:

1. lična imena muškog roda našeg i stranog porijekla, koja se svršavaju na nepalatalan suglasnik: Milan-Milanov, Vilim-Vilimov, Alfred-Alfredov, Omer-Omerov, Žan-Žanov, Džon-Džonov i sl.

Posebno treba paziti pri pisanju posvojnih pridjeva od stranih ličnih imena u transliteraciji. Kada se transliterirana imena svršavaju na suglasnik, onda se pridjev gradi tako, da se na osnovu dodaje *-ov* (kao i kod naših narodnih imena): John-Johnov (č. Džon-Džonov!), Jean-Jeanov (č. Žan-Žanov!), kao i Milan-Milanov. Ali ima slučajeva, da se transliterirano strano ime svršava na muklo *e*. Pitanje je, kad to *e* pri tvorbi pridjeva treba pisati, a kad ne. O tome u Boranićevu »Pravopisu« nema ni riječi. Ipak se prema pravilima o deklinaciji stranih imena (v. D. Boranić: Pravopis, deseto izd., str. 35.—38.) mogu izvesti pravila i za ove slučajeve.

Ako se strano ime svršava na muklo *e*, koje ne označuje promjenu izgovora prethodnog suglasnika, onda se pri tvorbi posvojnih pridjeva (kao i u deklinaciji) izostavlja. Na primjer: Pierre-Pierrov (č. Pjer-Pjerov!) i sl. Ako to *e* utiče na izgovor prethodnog suglasnika, onda se mora pisati. Na primjer: George-Georgeov (č. Žorž-Žoržov!) i sl.

2. neskrraćena lična imena muškog roda na *-o*, *-e*, kojih se osnova ne svršava na palatal: Boško-Boškov, Branko-Brankov, Janko-Jankov, Srećko-Srećkov, Pavle-Pavlov, Tito-Titov i sl.

Na naglašeno krajnje *-é* kod nekih stranih imena stavlja se nastavak *-ov* kao na osnovu: André-Andréov i sl.

U deklinaciji imena Dante ne slažu se Belić i Boranić. Kod Belića genitiv ovog imena glasi: Danta (v. A. Belić: Pravopis, Prosveta, Bgd. 1950., str. 112.), a kod Boranića Dantea (v. 10. izd. Pravopisa na str. 38.). Osnove su u jednom i drugom slučaju različite. Po tome bi i posvojni pridjev bio različit. Prema Beliću on bi bio — iako to Belić izričito ne određuje — Dantov (osnova *Dant-* i nastavak *-ov*), a po Boraniću Danteov. Ja mislim, da bi trebalo usvojiti oblik *Danteov*, i to s dva razloga: 1. takav se oblik ustalio u našoj književnoj praksi i 2. postoje slična prezimena s takvim oblikom posvojnog pridjeva (*Goetheov*, na pr.), pa nema razloga, da kod Dantea bude drukčije.